

N:o 41.

Ank. till Riksd. kansli den 11 mars 1898, kl. 12,30 e. m.

*Utlåtande, i anledning af väckta motioner angående ändringar i
förordningen om fattigvården.*

Uti tre särskilda, inom Andra Kammaren väckta och derifrån till lagutskottet hänvisade motioner hafva ifrågasatts olika ändringar i kongl. förordningen om fattigvården den 9 juni 1871.

I motionen n:o 124 anför herr *B. P. Ersson* i Hede, att vid tillämpningen af nämnda förordning olika tolkningar gjort sig gällande i tvistemål emellan fattigvårdssamhällen angående beviljad fattigunderstöd. När en fattigvårdsstyrelse på grund af stadgandet i § 29 af förordningen sökte att af annat fattigvårdssamhälle återbekomma ett understöd, som beviljats en behöfvande, hvilken inflyttat från annan kommun och inom ett år derefter kommit i behof af understöd, så blefve, äfven i så ömmande fall att det gälde en enka med 7 à 8 minderåriga barn, krafvet i högre instans underkänt, der det bevisades, att enkan vore frisk, och detta därför, att hon således borde enligt förordningens § 3 försörja familjen utan afseende på om den vore stor eller liten. Det vore emellertid otänkbart, att om en hustru genom mannens sjuklighet eller död blefve ensam med flere minderåriga barn, hon, äfven om de alla vore friska, skulle kunna, utan andra medel dertill än sitt arbete, och utan hjälp och understöd af annan, förvärfva hvad till familjens uppehälle oundgängligen erfordrades. På grund häraf, och på det att en sådan nödstäld måtte kunna komma i åtnjutande af fattigunderstöd, föreslår motionären, att i § 1 af ifrågavarande förordning måtte efter ordet »lyte» inskjutas orden »eller andra omständigheter», och hemställer sålunda, att Riksdagen ville för sin del besluta sådan ändring i

kongl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871, att dess 1 § må erhålla följande lydelse:

§ 1. Befinnes minderårig eller den, som i följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, vanförhet eller lyte, eller af andra omständigheter är oförmögen att genom arbete förvärfva hvad till lifvets uppehållande oundgängligen erfordras, sakna egna medel samt underhåll och vård af annan; då skall nödtorftig fattigvård honom lemnas.

Med — — — — — år.

Då nu gällande förordning om fattigvården tillkom, var syftet med de bestämmelser, som meddelades i dess ännu i oförändradt skick gällande § 1, att inskränka den legala fattigvården, den fattigvård, som obetingadt skall lemnas af vederbörande kommun, och för hvilken under gifna omständigheter ersättning kan utkrävas af annan kommun, till vissa bestämda fall, i hvilka det ansågs vara samhällets ofafvisliga pligt att träda hjälpande emellan. Genom den af motionären föreslagna affattningen af ifrågavarande § 1 skulle emellertid detta lagens syfte varda alldeles förfeladt. Orden »eller andra omständigheter», inskjutna efter de i paragrafen angifna, bestämda förutsättningarna för den fattigvård, hvarom der är fråga, skulle gifva åt den legala fattigvården en utsträckning, som, att döma af motiveringen för motionärens hemställan, icke ens han själf åsyftat. Om man deremot endast tänker på den af honom angifna afsigten med förslaget, att en enka med ett så stort antal minderåriga barn, att hon, ehuru frisk och arbetsför, icke förmådde fullgöra den henne enligt § 3 i förordningen i fråga åliggande skyldighet att draga försorg om sin familj, skulle blifva föremål för legal fattigvård, så kan man naturligtvis icke förneka, att motionären här afser ofta förekommande fall af verkligt behof, i hvilka samhället bör fullgöra sin skyldighet att hjälpa. Men den »legala» fattigvården är icke den enda, som gällande lagstiftning ålägger ett fattigvårdssamhälle. I § 2 af oftanämnda förordning stadgas, att för beviljande af fattigvård i andra fall än de i § 1 omförmälda, fattigvårdssamhället eger bestämma de grunder, som böra af fattigvårdsstyrelsen iakttagas, och att, der sådant bestämmande ej skett, det ankommer på styrelsen att meddela fattigvård i den mån styrelsen pröfvar nödigt. Utskottet tror icke, att i sådana fall, der för enka med minderåriga barn verkligt behof af understöd föreligger, vederbörande fattigvårdsstyrelse skall undandraga sig att lemna den behöfliga hjälpen, äfven om det icke finnes möjlighet att för understödet få ersättning af annan kommun. Att

någon ojemnhet i understödsskyldigheten de olika kommunerna emellan så väl i det af motionären omförmälda som i andra fall stundom kan förekomma lär icke kunna undvikas.

Af hvad utskottet sålunda anfört föranlåtes utskottet hemställa,

1:o) att herr B. P. Erssons förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

I motionen n:o 141 anför herr A. G. Andersson i Himmelsby:

»I kongl. förordningen angående fattigvården af den 9 juni 1871 finnes i dess 4 § stadgadt, att för försörjning af tjenstehjon, statfolk samt fabriks-, handtverks-, bruks- eller grufarbetare äfvensom af deras hustrur och hemmavarande minderåriga barn skall, under den tid arbetsaftalet gäller, husbonde ansvara, så att de ej falla fattigvården till last.

Att under den tid af något öfver 26 år, som denna förordning varit gällande, den gifvit anledning till mycket missnöje samt i följd deraf äfven många tvister mellan arbetsgifvare och kommuner, torde vara bekant, och att så är förhållandet, har nog sin anledning i det till obillighet gående stränga åliggandet, att en arbetsgifvare skall svara för att icke hans arbetare eller deras hustrur och minderåriga barn under hela den tid, som arbetsaftalet gäller, icke falla fattigvården till last, och att detta åläggande är obilligt och för strängt, skall jag söka att med sådana exempel, som många gånger inträffat, visa. En arbetsgifvare har antingen genom städjande eller på annat sätt slutit arbetsaftal på ett år med en person, som har hustru och minderåriga barn; om då nämnda person dör under första delen af den tid, som arbetsaftalet gäller, eller han sjuknar och blifver oförmögen till arbete under nästan hela den tiden, skall likväl arbetsgifvaren svara för att icke hustru och hemmavarande minderåriga barn komma fattigvården till last under hela den tid, som arbetsaftalet gäller, det vill väl egentligen säga, att, oaktadt arbetaren icke kunnat fullgöra någonting eller endast en ringa del af det arbete, han sig åtagit, arbetsgifvaren ändå skall utbetala hela den öfverenskomna ersättningen därför, likasom om arbetaren kunnat ordentligt fullgöra de skyldigheter han sig åtagit. Att detta är öfverensstämmande med rättvisa och billighet, tror jag knappast, att någon skall vilja påstå, och att det måste kännas hårdt för en arbetsgifvare att nödgas utbetala ersättning för ett arbete, som den, hvilken det sig åtagit, blifvit urståndsatt att fullgöra, då han således måst skaffa en annan att fullgöra detsamma och derigenom nödgats utbetala

dubbelt så mycket i ersättning därför som det var värdt, torde ingen vilja förneka, och att således en ändring i detta afseende kan anses befogad.»

På grund häraf hemställer motionären, att Riksdagen måtte besluta ett tillägg till fattigvårdsförordningens § 4, så att den erhöile följande lydelse:

För försörjning af tjenstehjon, statfolk samt fabriks-, handtverks-, bruks- eller grufarbetare äfvensom deras hustrur och hemmavarande minderåriga barn skall, under den tid arbetsaftalet gäller, husbonde ansvara, så att de ej falla fattigvården till last;

dock, om arbetstagaren dör eller till följd af sjukdom eller annan anledning ej kan fullgöra det arbete, han sig åtagit, icke längre än tre månader af den tid, som arbetsaftalet gäller.

Om än den husbonde enligt § 4 af ifrågavarande förordning åliggande skyldighet att, under den tid arbetsaftal gäller, ansvara för försörjning af tjenstehjon, samt de i paragrafen angifna arbetare med deras hustrur och hemmavarande minderåriga barn, så att de icke falla fattigvården till last, mången gång kan blifva betungande nog, så synes i allt fall denna skyldighet för husbonden, hvilken, hvad den i arbetsaftalet afsedda tid angår, betingat sig rätten att använda tjenstehjonets eller arbetarens kraft och som därför måste anses vara närmast att, då denna kraft sviker, draga nödig försorg om tjenstehjonet eller arbetaren och deras familjer, icke böra inskränkas. Det ifrågavarande stadgandet hvilar, enligt utskottets åsigt, på en patriarkalisk uppfattning af förhållandet mellan arbetsgifvare och arbetstagare, hvilken uppfattning utskottet icke vill bidraga att rubba.

Utskottet hemställer på grund häraf,

2:o) att herr A. G. Anderssons ifrågavarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Uti motionen n:o 183 anför herr J. Johanson i Valared:

»Med afseende å svensk medborgares hemortsrätt ur fattigvårdens synpunkt stadgas i § 22 af kongl. förordningen angående fattigvården

den 9 juni 1871 följande: i fråga om fattigvård skall svensk medborgare, för hvilken behof deraf uppstår, anses, med nedan stadgade undantag, hafva hemortsrätt i fattigvårdssamhälle, hvarest han senast författningsenligt blifvit eller bort blifva mantalsskrifven. Det första af undantagen från den allmänna grundsatsen finna vi i § 23 af samma kongl. förordning, enligt hvilket författningsrum den, som fyllt sextio år, behåller derefter den hemort han då egde. Motivet till sistnämnda afvikelse från den allmänna principen torde vara lika sjelfklart som berättigadt. Hos den, som uppnått sagda åldersgräns, torde i de flesta fall kroppskrafterna vara i aftagande och följaktligen arbets- och själf försörjningsförmågan på väg att minskas. Det är därför med rättvisa och billighet öfverensstämmande, att den kommun, som tillgodogjort sig frukterna af den kraftfulle medborgarens lifsgerning, vid dennes på grund af hög ålder öfverhandtagande oförmåga att sig sjelf i allo försörja eger förpligtelse att lemna honom nödtorftig fattigvård. Att denna åskådning hvilar på en rättvis och förnuftig grund lär af ingen bestridas. Det torde icke heller kunna förnekas, att, liksom enligt hvad jag nu erinrat, viss hög ålder utgör hinder för vinnande af ny hemortsrätt med thy åtföljande rätt till fattigvård, äfven obotlig sinnessjukdom bör utgöra ett sådant hinder, och detta desto hellre som ju den kommun, i hvilken genom en eller annan tillfällighet en obotlig sinnessjuk kommer att vistas ett kalenderår, ej kan påräkna att draga någon som helst nytta af dennes arbetskraft, hvilket senare deremot mycket ofta torde blifva fallet med en visserligen ålderstigen, men dock arbetsduglig person. Den senare kan likväl ej vinna ny hemortsrätt ur fattigvårdssynpunkt, men den förre, som uteslutande blir en tärande samhällsmedlem, kan vinna sådan. Alla skäl tala därför, att en bevisligen obotligt sinnessjuk bör vara och förblifva hemortsberättigad inom det fattigvårdssamhälle, hvilket han tillhörde, då det sinnessjuka tillståndet tog sin början. Utgifterna för en sinnessjuk persons vård äro för visso ansenligt drygare än för fattighjon i allmänhet. Det bör därför vara af största vikt att i fråga om en för kommunens ekonomi så betungande börda som underhållet af en obotligt sinnessjuk rättigheter och skyldigheter väl afvägas mot hvarandra. Den kommun, som tillgodogjort sig den möjligen förr friske och idoge medborgarens arbetskraft, bör ej kunna ega möjlighet att från sig vältra försörjnings- och vårdnadsplikten vid inträffande obotlig sinnessjukdom genom att den sjuke på ett eller annat sätt kommer att vistas nog lång tid inom en annan kommun.

Jag tillåter mig relatera ett rättsfall, som är egnadt att belysa denna fråga. En 68 år gammal medellös person inflyttade år 1889 från F.

kommun till H. kommun, naturligtvis utan att inom den senare kommunen vinna hemortsrätt och rätt till fattigvård. Men hans till myndig ålder komne, från hospital som obotligt sinnessjuk utskrifne son, hvilken åtföljde fadern till den senare kommunen, vistades sedermera kortare olika tider inom sagda kommuner och ännu en tredje kommun hos hjälpsamma anhöriga intill november 1891, hvarefter han stadigt vistades inom H. kommun. Denne son vinner hemortsrätt inom H. kommun och skall af denna underhållas, enligt hvad Kongl. Maj:t, inför hvilken frågan drogs, genom utslag den 15 januari 1897 dömt de tvistande kommunerna emellan. Att lagtolkningen i fråga varit riktig, lär ej kunna bestridas, men obilligheten i gällande lagstiftning i ämnet torde ligga i öppen dag. En lagändring till förebyggande af dylik orättvisa bör därför enligt min åsigt komma till stånd.

I syfte alltså att den, som utskrifves från hospital eller vårdanstalt såsom obotligt sinnessjuk, derefter ej må kunna vinna ny hemortsrätt, tillåter jag mig, på grund af hvad jag ofvan anför, vördsamt föreslå,

att Riksdagen för sin del måtte besluta att § 23 i kongl. förordningen angående fattigvården den 9 juni 1871 skall ega följande lydelse: Den, som fyllt sextio år, eller den, som utskrifvits från allmän vårdanstalt som obotligt sinnessjuk, behåller derefter den hemortsrätt han då egde».

Äfven om motionären hade rätt deruti, att en obotligt sinnessjuk af samma skäl, som gälla för den, hvilken fyllt sextio år, icke borde kunna förvärfva ny hemortsrätt i fattigvårdshänseende, tala enahanda skäl för en ytterligare utsträckning af bestämmelserna härutinnan, så att de komme att omfatta icke blott den, som drabbas af obotlig sinnessjukdom utan äfven på annat sätt obotligt sjuka eller vanföra personer. Det kan emellertid icke vara lämpligt, att lagen för särskildt fall meddelar ett undantagsstadgande, som rätteligen och af samma grunder borde omfatta ett flertal likartade fall, och utskottet skulle sålunda redan af den begränsning, som motionären gifvit sitt förslag, föranledts att afstyrka bifall till den af honom ifrågasatta lagändringen. Men härtill kommer, att äfven om sådana missförhållanden, som de af motionären framhållna, i enstaka fall förekomma, utskottet dock tror, att de praktiska olägenheterna uti ifrågasvarande afseende äfven med nu gällande lagbestämmelser icke äro af någon

betydenhet, helst sedan det, allt efter som antalet af asyler ökats, blifvit alltmera vanligt, att obotligt sinnessjuka från hospitalen öfverflyttas ej till hemorten utan till särskildt för dem afsedda anstalter.

Utskottet föranlåtes alltså att hemställa,

3:o) det herr J. Johansons förevarande motion icke må af Riksdagen bifallas.

Stockholm den 11 mars 1898.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.

Reservation

mot utskottets hemställan under 1:o) och 2:o) af herr *Ersson*.

Herr *Husberg* har begärt få antecknadt, att han icke deltagit uti ifrågavarande ärendens behandling inom utskottet.
